

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Камен Димитров Петров

УНСС - град София, факултет „Управление и администрация“

Научна специалност „Народно стопанство (Геоикономика и регионално развитие)

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 4.4 Науки за земята (Икономическа и социална география на България. Райониране на България – методологически проблеми)

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД-38-233-18.06.2020 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

Автор на дисертационния труд: Кристина Иванова Стоянова

Тема на дисертационния труд: **„Регионално развитие и райониране на България: Методология и управление“.**

1.Обща информация за докторанта.

Докторант Кристина Стоянова е родена на 07.08.1989 г. Завършила е средното си образование със специализация в направление „География и икономика“. Висшето си образование завършва в СУ „Св. Кл. Охридски“ последователно в бакалавърска и магистърска степен, след което е докторант в катедра „Социално-икономическа география“ в същият университет. От приложената биография е видно, че докторантката има професионален опит, както в областта на регионалното развитие, така и в управлението. От наличната документация става ясно, че г-жа Кристина Стоянова в рамките на индивидуалния план е изпълнила предвидените дейности – полагане на изпити, написване на дисертационен труд и публикации свързани с него. Можем да изведем нужната последователност и упоритост на докторантката за успешното завършване на изследователската работа по представения дисертационен труд.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Темата на дисертационният труд е актуална поради необходимостта от обосноваване на логичната взаимосвързаност между социално-икономическото райониране и регионалното развитие на страната. Опитът за дефиниране на точката на бифуркацията като проблем на регионалното развитие е доста смело предизвикателство, което изисква иновативна методологическа рамка за оценка и анализ на градските центрове и периферията, която да има своята пригодност и адаптивност. Така темата на дисертационното изследване е предизвикателство за съвременното регионално развитие.

По отношение на структурата и обема дисертационният труд е представен в 200 страници, от които две страници съдържание, три страници списък на карто-схеми, схеми, графики и таблици, илюстриращи съдържанието, 172 страници изложение, седем страници библиографска справка и 10 страници приложения. Изложението се състои от въведение, четири глави и заключение. Библиографската справка съдържа 102 заглавия (в т.ч. научна литература, аналитични доклади, стратегически и нормативни документи), от които 15 на английски език, в допълнение са посочени и 9 интернет адреса. Основният текст е илюстриран от 20 картос-хеми, 6 от които авторски, 3 схеми, 5 графики и 8

таблици. Представени са и 11 таблични приложения. По отношение на обем и съдържание трудът отговаря на изискванията.

Относно оценката на актуалността на темата, целта, задачите, обекта, предмета и основната теза можем да констатираме, че е налице системна обвързаност между обекта, предмета и целта на изследването. В труда обект на изследване са процесите на районообразуване в националното пространство и възникващите проблеми при управление на регионалното развитие на България. Предмет на изследване са особеностите, динамиката в развитието на формираните природно-социални териториални системи, факторите за районообразуване и райониране на националното геопространство, както и принципите на управление на регионалното развитие в България. Цел е извършване на системно изследване насочено към разкриване процеса на районообразуване, измерване на ефективността на формираните регионални интегрирани структури и на тази база да се обоснове подход за усъвършенстване на регионалната политика. Така предложената философия на изследването е закономерна и задава устойчив характер на разрешаването на поставените задачи. На практика дисертационния труд е в четири глави, които кореспондират със задачите на изследването и предложената аргументация за това. По същество относно постановките в отделните части на дисертационния труд се откроява следното. Във въведението последователно са дефинирани причините, предизвикали интереса към изследваната тематика, актуалността на темата, обекта и предмета на изследването, основната цел и задачи, използваната методология и информационната база на изследването.

Първа глава е посветена на теоретико-методологически и концептуални проблеми при географското изследване на регионалното развитие и райониране на геопространството. Акцентира се върху необходимостта от концептуална преориентация и усъвършенстване на методологическия инструментариум на географско изследване на регионалното развитие и райониране на геопространството. Очертани са процесите на регионалност и неравенствата като понятиен апарат и взаимосвързаност от гледна точка на тяхното функциониране. Изведени са определени, както фактори, така и факторни зависимости за районообразуването и териториална организация на природно-социалните системи. Направен е анализ на районната ефективност и районна справедливост. Направен е опит за усъвършенстване на модела и алгоритъма за географско изследване на регионалното развитие и райониране на геопространството.

Втора глава е посветена на определени пространствени специфики и динамика на природно социалната реалност в България (2007–2017 Г.). в тази част на изследването се акцентира върху географията на териториалните особености в демографското и социалното развитие. Очертани са териториалните диспропорции в демографския потенциал, както и териториални измерения на социалната ентропия. Разглеждат се особеностите на географията на териториалните особености в икономическия и инвестиционен потенциал от гледна точка на най-общи тенденции в динамиката на БВП по територията на страната. Направен е анализ на териториално-йерархични особености и функционална обвързаност на селищната мрежа и административно-териториалните единици. С акцент върху териториални диспропорции в транспортна осигуреност и достъпност.

Трета глава е посветена на районно образуване и териториална организация на сложните природно-социални системи в България. Като са разгледани възможните фактори и факторни зависимости за организация на националното геопространство. Акцентът в тази част на изследването е върху анализ на факторите за районогенезис, както и на районообразуваща роля на градските центрове в страната. Важно значение има и направения опит от страна на докторант Стоянова за очертаване на териториалния обхват и граници на интегрални природно социални райони и предложение на ново

райониране. Това мисля, че е една от най-важните постановки на настоящия дисертационен труд, защото на практика извежда проблемите от устройствено-териториален характер с конкретни предложения и виждания, които имат и приносен характер. Правилно е изведено, че е необходимо нов подход за преодоляване на дефицита от намаляващият брой опорни градски центрове, извън тези няколко големи селища, както и абсолютното намаление на населението в страната, са определящи за трансформирането на регионалните природно-социални системи.

В четвърта глава е очертана визията за управление на регионалното развитие в България със съчетанието от теория към практика. Важно е да отбележим, че авторката ясно е дефинирала подходите към регионалното управление от страна на публичния сектор и икономически активните лица. От една страна извеждането на потребностите на управление на регионалното развитие, а от друга прилагането на регионални инструменти за въздействие и оценка като икономия от мащаба, кълстери, кръгова икономика, интегрална районна (регионална) ефективност несъмнено показва надграждането на труда в посока на неговата практико-приложност. От друга страна управлението на регионалното развитие и ограничаването на неравенствата в националното пространство следва да се основава на измерване чрез районната ефективност. Така докторантката предлага и изграждането на система модел на държавно и регионално управление. За мен това е доста смела визия, защото този модел може да не бъде устойчив по ред причини, които няма да засягам тук, но от друга страна посочените подходи несъмнено са плод на търсения за решаването на редица проблеми на регионалното развитие в нашата страна.

Заключението аргументира постигнатото в дисертационният труд. Представената литература показва, че докторантката познава постиженията в изследваната област в България.

Важно значение за настоящия труд е виждането на авторката за настъпващата социално-икономическа промяна в териториален мащаб и тя несъмнено, ще наложи промяната на много стереотипи и нов подход към решаването на проблемите на регионалното развитие. На практика реалното изоставане на българската държава може би се дължи на нереализирания модел на децентрализация и ефективност на регионалното развитие. Приемам много от аргументите на докторант Стоянова, други бих дискутирал по една или друг причина, но във висока степен на завършеност на труда са постигнати поставените цел, задачи и ограничения, което ми дава достатъчно основание да оценя положително настоящата разработка. Избраната методология на изследването съответства на поставените цели и задачи и ограничения.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Постиганията на дисертацията позволяват да бъдат използвани както в бъдещи академични изследвания и държавни стратегии. Представеният научен труд съдържа добри приложни аспекти и резултати, които притежават характеристики на приноси. Мисля, че така възприетата структура от докторанта, осигурява необходимото органическо единство на компонентите на научния труд в тяхната взаимна връзка, обусловеност, целенасоченост и определеност. Представените резултати от изследването в дисертационния труд са обществено достойни и може с тяхното апробиране в научни дискусии и представянето им в авторитетни издания на университет да придобият по-голяма научно-приложност. Докторантката познава достатъчно добре основната литература и проблематика, която изследва, може ясно да формулира изследователски проблеми, да анализира и систематизира и емпирични данни, да провежда научно

изследване, да прави аргументирани изводи и да обосновава предложения за подобрене на управленската практика.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси.

Представеният от докторантката Кристина Иванова Стоянова дисертационен труд има завършен характер, който в значителна степен обогатява съществуващата теория и практика. Формулираните приноси, идентифицирани от авторката на дисертацията отразяват концептуално вижданията за значимостта на направените изследвания и постиженията в дисертационния труд. Приемам повечето от тях като приноси с научно-приложен характер.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката Кристина Иванова Стоянова е публикувала основни резултати от направеното изследване по темата на дисертационния си труд в една самостоятелна публикация и една в съавторство. Публикациите са неразделна част от изследователската работа на докторанта, в контекста на дисертационния труд. Представените от докторантката публикации отговарят на необходимия брой публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”, като отразяват постиженията на дисертационния труд, представителни са, имат научна редакция.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд коректно представя съдържанието, структурата, основни резултати и приноси на дисертационния труд. Представеното съдържание показва коректно разработените в дисертацията тези, които са илюстрирани с графичните решения на авторката. Идентифицирани са приносите в дисертационния труд и публикациите по дисертацията. Авторефератът улеснява четенето и лесното възприемане на съдържанието на дисертационния труд. Разискваните в дисертационния труд основни аспекти намират място в представения автореферат. В заключение автореферата и неговото съдържание кореспондира с основния труд, като представя в синтезиран вид изследвания проблем.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси.

Представения дисертационен труд допълва един съществен проблем свързан с оптималното райониране и административно териториално устройство на България. Адмирации за докторант Кристина Иванова Стоянова и научния ръководител за предложения модел на райониране, защото на практика това е научно обоснован опит да се търси оптималното пространствено развитие на националната територия. От изследователска гледна точка възниква въпроса за оптималното определяне на границите на районите в България. Това провокира у мен един въпрос, свързан с демографския фактор за районирането, според Вас трябва ли той да остане водещ при определянето на пространственото разположение на районите за планиране. Искам да отбележа, че приемам за добре обосновано Вашето предложение за райониране, но би ми било интересно Вашето мнение необходимо ли е превръщането на районите от ниво NUTS II в административно-териториални единици с всичките последици от това? Като цяло нямам критични бележки към дисертационния труд и съм удовлетворен от

представения труд като бих препоръчал на Кристина Иванова Стоянова да продължи да работи по проблемите на регионалното развитие. Посочените критични бележки и препоръки не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

8. Заключение

Дисертационния труд на тема „**Регионално развитие и райониране на България: Методология и управление**“ с автор Кристина Иванова Стоянова представлява самостоятелно и научно изследване, което изследва в дълбочина разглежданата проблематика, в методологически и научно издържан текст и систематизирани аналитични способности на авторката.

В заключение приемем, че представената от Кристина Иванова Стоянова дисертация на тема: „Регионално развитие и райониране на България: Методология и управление“ представлява с висока степен на завършеност интердисциплинарен труд, с ясна практическа насоченост. Това, както и всичко посочено по-горе, ми дават основание да гласувам „за“ и да препоръчам на членовете на научното жури да гласуват за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 4.4 Науки за земята (Икономическа и социална география на България. Райониране на България – методологически проблеми).

Гр. София,
05.08.2020 г.

Изготвил становището:
(доц. д-р Камен Петров)